

УПРОВАДЖЕННЯ ТРИВЕКТОРНОЇ ТРЕНІНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМУ НАУКОВО- МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті визначено особливості науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю (на прикладі Миколаївської спеціалізованої школи мистецтв та прикладних ремесел «Академія дитячої творчості»). Акцентовано увагу на важливості вдосконалення системи науково-методичної роботи школи шляхом упровадження тривекторної тренінгової технології, яка ґрунтується на концепції культури творчої освіти. Тривекторна тренінгова технологія включає навчальний курс для учнів «Розвиток творчої особистості», постійно діючий семінар «Культуротворчі основи педагогічної дії» та загальношкільну програму «Батьки і школа: працюємо на партнерських засадах».

Ключові слова: загальноосвітні навчальні заклади художньо-естетичного профілю, система науково-методичної роботи, тривекторна тренінгова технологія.

У сучасному світі найважливішим чинником стійкого розвитку суспільства стає здатність особистості швидко адаптуватися до змін, що відбуваються в соціумі. Прогрес науки й техніки, широке застосування інноваційних технологій змінюють роль освіти у структурі громадського життя суспільства. Це вимагає від загальноосвітніх закладів адекватного й гнучкого реагування на виклики сьогодення. Одним із варіантів вирішення цих завдань стало створення профільних загальноосвітніх закладів (навчальних закладів нового типу), зокрема загальноосвітніх навчальних закладів художньо-естетичного профілю.

У контексті зазначеного зростають вимоги до керівників і вчителів загальноосвітніх закладів, яким необхідно мати концептуальне мислення, компетентно орієнтуватися у змісті освіти, своєчасно включатися в інноваційні процеси, прагнути до саморозвитку й самовдосконалення. З огляду на це професійна

діяльність педагогів розглядається як уміння впроваджувати нові типи стосунків між вчителем і учнем, нові «технології» опанування знань, нову прозорість навчального процесу. Визначені тенденції актуалізують потребу дослідження організації науково-методичної роботи, яка налагоджує, корелює та допомагає професійній освіті вчителів.

Аналізуючи сучасні напрацювання вітчизняних і зарубіжних науковців, слід звернути увагу на теорію педагогічних технологій В. Беспалька, Л. Васильєва, В. Гузеєва, О. Пехоти, О. Колеченка, Г. Селевка та ін. Методологічні та теоретичні основи науково-методичної роботи розглядаються у працях Ю. Бабанського, В. Бондаря, І. Жерносека, М. Скаткіна, Т. Шамової, які розкривають проблеми управління всіма структурними підрозділами школи та відзначають стратегічні напрями розвитку освіти. До наукових досліджень, які дають можливість значно підвищити рівень внутрішньошкільної науково-методичної роботи, належать праці О. Бандури, І. Єрмакова, Н. Клокар, В. Нечипоренка, В. Петухова, Д. Пузікова.

Мета статті – окреслити напрями вдосконалення науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю шляхом упровадження тривекторної тренінгової технології.

Одним із показників розвитку загальноосвітнього навчального закладу є високий рівень педагогічної майстерності вчителів, формуванню якого сприятиме врахування специфічних особливостей навчального закладу в системі науково-методичної роботи школи. На думку І. Зязюна, «педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» [2, с. 8].

Педагог стає майстром і ним залишається, оскільки постійно прагне до високої кваліфікації й удосконалення. Педагогимаистри, як правило, є не тільки прекрасними професіоналами, а й зрілими особистостями: мають широкі межі свого «Я», активно цікавляться не лише роботою, а й політикою, релігією тощо. Такий учитель здатний до теплих, дружніх стосунків, демонструє реалістичність прийняття світу, досвід, прагнення, цілісну життєву філософію.

У процесі науково-методичної роботи здійснюються підвищення наукового рівня вчителя, його підготовка до засвоєння змісту нових програм і технологій їх реалізації, постійне ознайомлення з досягненнями психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання, вивчення й упровадження у шкільну практику передового педагогічного досвіду, творче виконання перевічених рекомендацій, збагачення новими, прогресивними й досконалими методами й засобами навчання, удосконалення навичок самоосвіти вчителя, надання йому кваліфікованої допомоги з теорії та практичної діяльності.

Науково-методична робота школи художньо-естетичного профілю, має свою специфіку, яка полягає у створенні художньо-естетичного середовища, сприятливого для формування поважного ставлення учнів до культури, мистецтва, традицій свого народу, засвоєння вікової духовної спадщини.

Одним із оптимальних шляхів удосконалення системи науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю ми визначили розробку інноваційної педагогічної технології, що на практиці забезпечить результативність відповідної роботи.

У сучасній дидактиці педагогічні технології мають досить велику популярність, що обумовлюється значною ефективністю технологічного підходу. Проаналізуємо більш детально сутність поняття «технологія» в контексті педагогічної теорії та практики. Обґрунтовуючи систему основних педагогічних понять, О. Новіков наголошує на тому факті, що «основна ідея технологічного підходу полягає в тому, щоб детально проектувати педагогічний процес із усіма його компонентами – змістом, формами, методами навчання й виховання, засобами навчання так, щоб отримати гарантований результат – досягнення запланованої освітньої мети» [4, с. 158]. У «Педагогічному словнику» В. Загвязинського поняття «педагогічна технологія» пояснюється як «відпрацьована система операцій і дій із найбільш вірогідним забезпеченням отримання висхідних результатів, алгоритм педагогічного процесу, що використовується в типових ситуаціях» [1, с. 25].

З метою методичного забезпечення процесу вдосконалення науково-методичної роботи школи та реалізації її основних

компонентів у контексті діяльності навчального закладу нами було розроблено тривекторну тренінгову технологію.

Обґрунтовуючи основи тренінгових технологій, Г. Селевко наголошує на тому, що «тренінг дозволяє учасникам свідомо переглянуті сформовані раніше стереотипи та вирішити свої особисті проблеми, він формує естетичні та етичні основи практичної поведінки» [8, с. 261]. Продовжуючи характеристику тренінгу, учений зазначає, що «будь-який тренінг є інтерактивним: він розрахований на активну суб'єктивну позицію учня (інтелектуальну, емоційну, дієво-практичну), на той або інший вплив на особистість» [8, с. 261].

Почнемо нашу роботу з визначення *рівня та характеристики застосування* тренінгової технології в системі науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю.

Запропоновані нами напрями представляють певні мікротехнології, що мають яскраво виражений інтерактивний характер і можуть бути реалізовані в будь-якому навчальному закладі. Зміст кожного вектору технології орієнтовано на розкриття концептуальних, методичних і прикладних основ науково-методичної роботи закладу середньої освіти, формування знань, умінь і навичок визначення цілей, напрямів, етапів, методів удосконалення науково-методичної роботи для забезпечення процесу відкритої взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу, підвищення ефективності й конкурентоспроможності навчального закладу.

Характерною особливістю розробленої нами тривекторної тренінгової технології є певні цільові орієнтації, що будуються на відкритій взаємодії всіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Беззаперечним фактом є те, що реалізація такої взаємодії потребує створення відповідних педагогічних, психологічних і соціальних умов. Комплекс таких умов на сучасному етапі розвитку загальної освіти здебільшого створюється в межах організації навчально-виховного процесу в інноваційних навчальних закладах. Із такою науковою позицією погоджується і Н. Крилова. Досліджуючи проблему культуровідповідності освіти в сучасних умовах, учена наголошує на тому, що «особливості культурних механізмів розвитку освіти дуже добре простежуються на прикладі інноваційної школи, тобто таких шкіл, які існують у режимі

постійного пошуку, перевірки нових культурних форм організації, до того ж зберігаючи та вдосконалюючи якість нових культурних спільнот» [3, с. 11]. Однак ця позиція не є догматичною й організація відповідних умов може бути реалізована в будь-якому навчальному закладі, якщо він опікуватиметься проблемою розвитку організаційної культури вчителів.

Другим параметром обґрунтовування тривекторної тренінгової технології вдосконалення науково-методичної роботи розглянемо *наукову концепцію*, що сприятиме поширенню інновацій. Ураховуючи особливості досліджуваної теми, за основоположну ми прийняли концепцію культуротворчої освіти.

Аналізуючи культурологічний контекст етногенезу, Б. Попов звертає увагу на важливість процесу культуротворення. З цієї позиції вчений розглядає культуру як «специфічно національну парадигму життєтворення, яка, акумулюючи в матеріальних та духовних цінностях, знакових системах певні знання, значення, творчі здібності й уміння народу, є особливим, стосовно інших, способом буття певного етносу» [5, с. 40]. Концепція культуротворчої освіти, безумовно, є похідною теоретичною основою для вдосконалення науково-методичної роботи. Зазначимо, що основними в нашому дослідженні є робота з педагогами, учнями і батьківським колективом. У контексті вказаних напрямів у сучасній педагогічній теорії є чимало цінних напрацювань.

Узагальнюючи психологічні та педагогічні напрацювання в теорії особистості, В. Рибалка аналізує проблему розвитку особистості у процесі зовнішньо та внутрішньо спрямованої культуротворчої діяльності. Науковець звертає увагу на «культуротворчу продуктивність, креативність діяльності, що виражає найголовнішу ознаку особистості, адже у продукуванні, власне у творчості, формується предметний світ людства, культури; творення зовнішнього предметного світу пов'язано з креативністю, тобто здатністю до створення внутрішнього світу самої особистості» [7, с. 512]. Можемо припустити, що концептуальні положення культуротворчої освіти цілком прийнятні для формування наукового базису управління процесом удосконалення науково-методичної роботи школи. До того ж наявний науковий доробок із теорії культуротворчої освіти цілком забезпечує обґрунтування

вихідних позицій тривекторної тренінгової технології у системі науково-методичної роботи школи.

Третім параметром тренінгової технології у системі науково-методичної роботи школи нами було визначено *методичну забезпеченість* запропонованої інновації.

Слід звернути увагу на той факт, що активна розробка досліджуваної проблеми є результатом нашої безпосередньої участі в реалізації дослідно-експериментальної роботи на базі експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня Миколаївської спеціалізованої школи мистецтв і прикладних ремесел «Академія дитячої творчості». Саме в межах реалізації програми розвитку творчого потенціалу особистості учня на основі синтезу філософії, науки і мистецтв було започатковано навчальний курс «Розвиток творчої особистості». Цей курс пройшов експериментальну апробацію (12 років) і має відповідне навчально-методичне забезпечення, а саме: програму та розроблений теоретико-практичний матеріал. Використання вказаного методичного доробку як одного з практичних складників тривекторної тренінгової технології удосконалення науково-методичної роботи цілком відповідає визначеним раніше завданням.

Щодо методичного забезпечення зазначеного вектору слід звернути увагу на існування досить результативної системи науково-методичної роботи. Запровадження в науково-методичну систему роботи школи тематичного постійно діючого навчального семінару «Культуротворчі основи педагогічної дії» є найбільш оптимальним варіантом реалізації програми вдосконалення науково-методичної роботи.

Ураховуючи психофізіологічні особливості вчительської аудиторії, ми з усіх відомих форм роботи зосередили увагу на тренінгах. Незважаючи на той факт, що ігрова діяльність є домінантою дитячого й підліткового віку, дорослі з неменшою активністю залучаються до такої діяльності. На доцільність проведення навчальних тренінгів у професійній підготовці вчителів звертають увагу у своїх роботах В. Абрамян, О. Булатова, О. Дубасенюк, В. Загвязинський, І. Зязюн, А. Кузьмінський та ін.

До того ж слід зазначити, що запланована системність реалізації програми у межах науково-методичної роботи сприятиме вдосконаленню та доповнюватиме обидва функціональні

напрями розвитку навчального закладу. Якщо ж деталізувати це питання, то можемо передбачити результативність у таких напрямках, як: розвиток педагогічної майстерності вчителів; формування управлінської культури всередині навчального закладу та презентація передових напрацювань серед педагогічної спільноти міста, області; створення сприятливого клімату для генерації педагогічних інновацій, ідей; відпрацьовування гуманістичних основ педагогічної місії навчального закладу.

Третім напрямом, що потребує детального методичного забезпечення, є робота з батьківською громадою. Тому в межах реалізації проблеми ми пропонуємо запровадження загальношкільної програми «Батьки і школа: працюємо на партнерських засадах». Сутність розробленої програми полягає в послідовному проведенні тренінгових занять, спрямованих, у першу чергу, на загальне осмислення важливості проблеми взаємодії навчального закладу з батьками школи. Усвідомлення батьками своєї значущості у процесі формування освітнього середовища передбачає не тільки вирішення навчально-виховних завдань, але й завдань розвитку особистісних цінностей учнів, осмислення ними історії навчального закладу, його символіки та обрядів, традицій, що поступово стають надбанням усіх суб'єктів управлінського процесу. Активна громадська позиція батьківської громади можлива тільки за умови сприйняття батьківства як соціальної інституції, яка є рівноправним членом, співдіячем шкільного життя.

Узагальнюючи наведене обґрунтування методичного забезпечення запропонованої інновації, можемо стверджувати, що використаний нами комплексний підхід до розв'язання проблеми дозволив створити тривекторну тренінгову технологію розвитку організаційної культури вчителів.

Четвертим параметром обґрунтування впровадження тривекторної тренінгової технології у системі науково-методичної роботи школи нами було визначено *тип управління інноваційною програмою*. Враховуючи особливості реалізації тренінгової технології, основним типом управління інноваційною програмою було визначено консультування. У словнику «Професійна освіта» за загальною редакцією Н. Ничкало термін «консультація» тлумачиться як «навчальна порада, пояснення компетентного фахівця з будь-якого питання» [5, с. 156].

Ураховуючи особливості контингенту, що визначений нами попередньо, можемо вважати абсолютно доцільним проведення консультування як основного методу тренінгової технології удосконалення науково-методичної роботи. Якщо розглядати учнівську аудиторію, то, виконуючи роль модератора програми розвитку творчої особистості, учитель здебільшого виконує роль консультанта, як у межах уроку, так і в позаурочній діяльності.

Щодо роботи з педагогічним колективом, то саме консультативна функція є найбільш прийнятним видом професійно-педагогічної підготовки вчителів. У межах науково-методичної роботи тематичне консультування вчителів може мати найбільшу результативність, адже репрезентується як порада, рекомендація, побажання, що забезпечує збереження професійної гідності та спонукає до особистісного осмислення порушеної проблеми.

Не менш значущим є консультування і в роботі з батьківською громадою. Орієнтуючись здебільшого на індивідуальну роботу з батьками, учитель визначає коло питань, які слід вирішити з ними. До того ж, не завжди ці питання стосуються загальношкільного управління.

Підбиваючи підсумки, можемо передбачити, що для реалізації програми вдосконалення науково-методичної роботи школи художньо-естетичного профілю у професійному форматі потрібно залучати спеціально підготовлених модераторів-консультантів, які вільно орієнтуються у вказаній проблемі, мають високий рівень комунікативних здібностей і здатні реалізовувати стратегічні завдання навчального закладу.

П'ятим параметром обґрунтування тривекторної тренінгової технології ми визначили *домінантні засоби реалізації інновації*. Враховуючи особливості проведення тренінгів у ході реалізації технології ми виокремили вербальні, візуальні й технічні засоби.

Отже, узагальнюючи обґрунтування тривекторної тренінгової технології удосконалення системи науково-методичної роботи школи, можемо зробити такі висновки. Тренінгова технологія являє собою тривекторну систему консультативної діяльності, спрямованої на формування відповідного середовища навчального закладу, у якому на основі відкритої взаємодії розвиватимуться всі учасники навчально-виховного процесу.

Науково-методична робота у школі художньо-естетичного профілю є цілісною системою взаємопов'язаних заходів, які ґрунтуються на досягненнях психолого-педагогічної науки, наявних візрцях педагогічного й управлінського досвіду і спрямовані на підвищення фахової майстерності педагогів, їхнього творчого потенціалу задля формування людини культури й надання їй якісної освіти на культурологічних засадах.

Реалізація тривекторної тренінгової технології удосконалення системи науково-методичної роботи школи потребує врахування відповідних теоретико-методологічних позицій, а саме: теорії культуротворчої освіти, аксіологічного, комплексного і діяльнісного підходів в організації відкритої взаємодії в межах навчально-виховного процесу.

Результативність тривекторної тренінгової технології у системі науково-методичної роботи школи залежатиме від системної реалізації освітніх, навчально-виховних, тренінгових програм відповідно до визначених напрямів інноваційної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Загвязинский В. И. Теории обучения : современная интерпретация : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Владимир Ильич Загвязинский. – 2-е изд., испр. – М. : Академия, 2004. – 187 с.
2. Зязюн І. А. Життєвий поступ людини у вимірах наукової і культурологічної парадигм / Іван Андрійович Зязюн // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VI мистець.-пед. читань пам'яті проф. О. П. Рудницької. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 15–24.
3. Крылова Н. Б. Культуросообразность образования в современных условиях / Ната Борисовна Крылова // Школьные технологи. – 2006. – № 6. – С. 3–13.
4. Новиков А. М. Педагогика : словарь системы основных понятий / Александр Михайлович Новиков. – М. : Издат. центр ИЭТ, 2013. – 268 с.
5. Професійна освіта : словник / навч. посіб. / [уклад. С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, Н. Г. Ничкало та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища шк., 2000. – 380 с.
6. Попов Е. Б. Гуманистическая педагогика : идеи, концепции, практика : учеб. пособие : в 2-х кн. / Евгений Борисович Попов. – Оренбург: ИПК ОГУ, 2003. – Кн. 2. – 156 с. – (Сер. «Педагогика и гуманизм»).
7. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці : навч. посіб. / Валентин Васильович Рибалка. – Одеса : Букаєв В. В., 2009. – 575 с.
8. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие [для пед. вузов и ин-тов повышения квалификации] / Герман Константинович Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 256 с.

Ярослава Стемковская

ВНЕДРЕНИЕ ТРЕХВЕКТОРНОЙ ТРЕНИНГОВОЙ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМУ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ШКОЛЫ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье определены особенности научно-методической работы школы художественно-эстетического профиля (на примере Николаевской специализированной школы искусств и прикладных ремесел «Академия детского творчества»). Акцентировано внимание на важности усовершенствования системы научно-методической работы школы путем внедрения трехвекторной тренинговой технологии, основывающейся на концепции культуротворческого образования. Трехвекторная тренинговая технология включает учебный курс для учащихся «Развитие творческой личности», постоянно действующий семинар для учителей «Культуротворческие основы педагогического действия» и общешкольную программу «Родители и школа: работаем на партнерских началах».

Ключевые слова: *общеобразовательные учреждения художественно-эстетического профиля, система научно-методической работы, трехвекторная тренинговая технология.*

Yaroslava Stemkovska

IMPLEMENTATION OF THREE-VECTOR TRAINING TECHNOLOGY IN THE SYSTEM OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL WORK OF ARTISTIC AND AESTHETIC PROFILED SCHOOL

In the article it is pointed that scientific and methodic work in school of artistic-aesthetic profile is an integral system of interconnected actions grounding on the achievements of psychological and pedagogical science, obvious examples of pedagogical and managerial experience and aimed at the growth of the professional mastership of pedagogues, their creative potential for formation of a person of art and rendering them quality education on culturological basis.

The realization of three-vector training technology of the improvement of the scientific-methodical work in school requires the consideration of appropriate theoretical and methodological items like the theory of culture-creating education, axiological, complex and action approaches in the creation of an open interaction within the teaching and educational process.

Three-vector training technology includes course «Development of creative personality» for students, regular seminar «Culturological basis for pedagogical action» for teachers and school wide program «Parents and school: working in partnership».

Keywords: *secondary establishments of artistic-aesthetic profile, system of scientific and methodical work, three-vector training technology.*

Одержано 24.11.2014 р.